

АКТУАЛИЗИРАН ДОКУМЕНТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ

ЗА ПЕРИОДА 2018-2020 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение	4
2. Обзор на социално-икономическите показатели на област Добрич	6
2.1. Иновации и интелигентна специализация	16
2.2. SWOT Анализ	24
3. Целите и приоритетите за развитие на областта за периода 2018-2020	27
4. Обща оценка на необходимите ресурси за постигане на целите и приоритетите на стратегията за периода 2018-2020	43
5. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа	45
5.1. Мерките и средствата за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа	46
5.2. Приоритизирани проекти за районите за целенасочена подкрепа, част от годишните планове за изпълнение на ОСР	48
6. Насоки и мерки за развитие на териториалното сътрудничество	50
7. Критериите за оценка на изпълнението на стратегията	52
8. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност	56
9. Насоки за актуализация на ОПР	59
10. Изпълнение и наблюдение на ОСР Добрич	60
11. Приложение Н1. Бъдещи проекти/проектни идеи на общините от област Добрич за периода 2018-2020	62

ТАБЛИЦИ

Таблица 1. Основни социално-икономически показатели за област Добрич	6
Таблица 2. Разходи за придобиване на ДМА през 2016 г.	12
Таблица 3. Брутна добавена стойност (БДС) по икономически сектори през 2016 г. 13	
Таблица 4. Произведена продукция по икономически дейности през 2016 г.....	14
Таблица 5. Показатели за НИРД.....	16
Таблица 6. Разходи за НИРД /хил. лв./ по области (не са включени област София – град, заради несъпоставимо висока стойност, и областите с конфиденциални данни).....	17
Таблица 7. Тематични области за развитие в област Добрич според ИСИС	19
Таблица 8. Потенциали в рамките на областите за интелигентна специализация в област Добрич	21
Таблица 9. SWOT анализ	24
Таблица 10. Обща оценка на необходимите ресурси за постигане на целите и приоритетите на стратегията за периода 2018-2020.....	44
Таблица 11. Общини за целенасочена подкрепа.....	45
Таблица 12. Индикатори за наблюдение и оценка на стратегията	52

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Добрич за периода 2014-2020 г. е разработен на основание чл. 31, ал. 1, т. 3 и т. 5 от Правилника за прилагане на Закона за регионално развитие. В него са отразени препоръките от изготвената през 2017 г. Междинна оценка на Областната стратегия за развитие на областта до 2020 г. Документът е дело на „Институт за управление на програми и проекти“ ООД (Изпълнител) в изпълнение на Договор с Областна администрация Добрич и в съответствие с нормативните разпоредби, регулиращи провеждането на регионална политика в Република България. Разработката следва разпоредбите на чл. 31, ал. 2 от ППЗРР, който гласи, че **„За актуализиране на областната стратегия за развитие се разработва актуализиран документ за изпълнение, който я допълва“**. В структурно отношение Актуализираният документ следва залегналата последователност в ОСР Добрич 2014-2020 г., като включва само актуализираните части на стратегията и по този начин я допълва. В този смисъл настоящият документ се разглежда в единство с досегашния вариант на ОСР Добрич и съществуващите текстове на стратегията, оценени от направената Междинна оценка като релевантни и с реалистични възможности за реализация.

Мотивите за актуализация на действащата ОСР са във връзка с посочените по-горе т. 3 (в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС) и т. 5. (изм. ДВ, бр. 50 от 2016 г.) при промени в териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа). Съгласно тях и с оглед промените в Закона за регионалното развитие има промяна в структурата на ОСР, като документът се разширява по обхват и съдържание (чл. 12, ал. 3, т. 5 и 6 от ЗРР) и следва да се включат две нови точки, а именно:

1. мерките и средствата за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа;
2. насоки и мерки за развитие на териториалното сътрудничество.

В допълнение, при посочената промяна на Закона е изменено и понятието за „район за целенасочена подкрепа“, като под това вече следва да се разбира следното (чл. 6 от ЗРР): „В териториалния обхват на район за целенасочена подкрепа се включват:

1. общините от четвърта и пета категория;
2. общините от втора и трета категория при наличието на някоя от следните географски характеристики:
 - а) най-малко 50 на сто от територията на общината е в планински район;
 - б) най-малко 50 на сто от територията на общината е в полупланински район;
 - в) територията на общината е в пограничен район”.

Предложенията за актуализация на областната стратегия за развитие са свързани и с направените в завършената Междинна оценка основни препоръки, а именно:

1. Необходимо е оптимизиране на структурата от приоритети и мерки на областната стратегия. Част от приоритетите и техните съставни мерки не осигуряват конкретен фокус на необходимите проекти и инициативи, а само общи формулировки. За част от приоритетите е нужно разширяване на обхвата от дефинирани специфични цели;
2. Необходимо е актуализиране на общата оценка на необходимите финансови средства от ОСР. Необходима е корекция на разпределението както между различните финансови източници, така и между отделните цели и приоритети;
3. Необходимо е да се направи ревизия на финансовите прогнози за всеки приоритет, която да отразява обхвата от мерки и дейности на приоритетите, както и реалните перспективи за привличане на финансови ресурси;
4. Част от индикаторите на ОСР не са подсигурени с коректна методология за измерване и достъпни източници на информация, заради което нямат принос към ефективен мониторинг на стратегията.

2. ОБЗОР НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ

Във времето от разработването на Областната стратегия до изготвянето на настоящия Актуализиран документ не се наблюдават съществени социално-икономически промени в рамките на областта. Тук са представени основните социално-икономически показатели на област Добрич с референтни стойности за 2012 г. (преди разработването на областната стратегия) и 2016 г. (последните актуални данни преди разработването на Актуализацията). Добавени са и референтни стойности общо за страната, с оглед проследяването на различията между област Добрич и усредненото положение за страната.

Таблица 1. Основни социално-икономически показатели за област Добрич

Показател	Мярка	Добрич		България
		2012	2016	2016
Демография				
Население към 31.12. - общо	брой	186 445	178 438	7 101 859
Коефициент на естествен прираст (на 1 000 души от населението)	‰	-6,8	-7,3	-6
Дял на подтрудопособното население от общото население	%	14,89	15,02	14,96
Коефициент на демографско заместване (отношение на населението във възрастовата група 15-19 и възрастовата група 60-64, %)	%	62,99	62,46	62,76
Пазар на труда				
Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение	левове	6 738	8 705	11 379
Коефициент на икономическа активност - 15 - 64 навършени години	%	69	69,2	68,7
Коефициент на заетост - 15 - 64 навършени години	%	58,3	62,6	63,4
Коефициент на безработица	%	15,4	9,6	7,6
Образование				
Места на 100 деца в детските градини	брой	115	130	106
Общобразователни училища	брой	69	59	1990
Спортни училища	брой	0	1	24
Професионални гимназии	брой	11	9	373

Показател	Мярка	Добрич		България
		2012	2016	2016
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с основно и по-ниско образование	%	25,8	21	17,7
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с висше образование	%	18,3	22,1	27,7
Здравеопазване				
Многопрофилни болници	брой	4	3	168
Специализирани болници	брой	2	2	144
Легла в болничните заведения към 31.12.	брой	845	730	51 816
Лекари в лечебните и здравните заведения на 10 000 души от населението	брой	28	27	42
Култура				
Посещения в театрите	брой	38 373	41 655	2 295 343
Посещения в музеите	брой	231 590	264 918	5 229 606
Читалища	брой	101	121	3 321
Членове в читалищата	брой	5 808	7 758	272 797
Икономика				
Чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия с натрупване към 31.12. (хил.щатски долари - до 2006 г. - вкл./ хил.евро - след 2007 г.)	хиляди евро	261 811,90	244 206,00	23 508 864,90
Разходи за придобиване на ДМА	хиляди левове	328 709,00	293 711,00	17 671 830,00
Произведена продукция	хиляди левове	2 012 710,00	2 195 678,00	151 283 795,00
Разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД)	хиляди левове	4 169,00	..	734 047,00
Персонал, зает с научноизследователска и развойна дейност (НИРД)	брой	32 222
Реализирани нощувки - общо	брой	1 939 723	1 955 934	25 185 996
Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет	%	49,7	65,6	63,5

.. Конфиденциални данни

Източник на информация: НСИ, 2018 г.

Демографската ситуация в област Добрич отразява националните тенденции за намаляване на населението и влошаване на възрастовата структура. Населението в областта намалява с 4,29% за периода между 2012 и 2016 г., с което към края на 2016 г. в област Добрич живеят 178 438 души. Коефициентът на естествен прираст (на 1 000 души от населението) за същата година е -7,3%. През 2016 г. родените са били по-малко от умрелите, както следва – със 7,3 души на всеки 1 000 човека или с 1 318 души общо. През същата година населението намалява и заради миграцията в рамките на страната – с общо 845 души, в резултат на което механичният прираст се равнява на -4,7‰ (на 1 000 души от населението). Най-голям дял от напусналите област Добрич се отправят към чужбина, столицата София или центъра на Североизточния район за планиране Варна, което обуславя преобладаващо икономическия характер на емиграциите от областта. Възрастовата структура на населението показва, че 15,02% от живеещите в област Добрич са на възраст до 15 години – почти колкото е дялът на подтрудопособното от общото население на национално ниво, а именно 14,96%. В периода от 2012 до 2016 г. този процент се увеличава, но това се дължи на общия спад в броя на населението – лицата под 15 години намаляват от 27 762 до 26 797. Неблагоприятната демографска картина се очертава и от важния коефициент на демографското заместване, който разкрива съотношението между лицата във възрастовата група от 15 до 19 години и тези от 60 до 64 г. През 2016 г., 8 264 души влизат (или предстои да влязат) на пазара на труда и заместват 13 231 души, които преминават в пенсионна възраст. Така коефициентът на демографско заместване е 62,46% – на всеки 100 лица, напускащи пазара на труда, съответстват 62 лица, които стават част от трудопособното население.

Състоянието на пазара на труда може да се представи чрез средната работна заплата, икономическата активност, заетостта и безработицата, които пряко въздействат и върху общото социално-икономическо състояние в област Добрич. През същата 2016 г., средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в областта се равнява на едва 76,5% от референтната стойност на национално ниво. Това потвърждава, че социално-икономическото развитие в областта изостава спрямо водещите области в страната и е фактор за негативната миграция. Положителен знак е повишаването на работната заплата със

забележителните 29,19% между 2012 и 2016 г. – от 6 738 лв. до 8 705 лв. Това е индикатор за постепенното подобряване на социално-икономическите условия в областта, потвърдено и от резултатите в Междинната оценка на ОСР Добрич. Коефициентът на икономическа активност (съотношението на заетите и безработните, търсещи работа спрямо трудоспособното население) в областта достига 69,2% и изпреварва макар и само с 0,5% националното ниво. Същевременно коефициентът на безработица е по-висок от средната стойност за страната – 9,6% срещу 7,6% през 2016 г.

Образованието в областта се осигурява от системата на детските градини, училищата и висшите училища и колежи. През учебната 2016/2017 г. в областта има пълна обезпеченост от места в детските градини – 130 места на 100 деца. Най-малкото съотношение места/деца има в община Добрич-град – 104, докато в община Добричка то е 206. Само за четири години броят на училищата намалява с близо 15% – от 69 през 2012 г. до 59 през 2016 г. (по данни на НСИ). Това е ясен индикатор на процесите по закриване и сливане на училища, резултат от влошената демографска ситуация по общини и трайното намаляване на децата и учениците. Драстичното намаление се дължи най-вече на община Добричка, където броят на училищата става от 21 до 13 – 8 училища са закрити. Броят на професионалните гимназии също намалява, като към днешна дата те са:

- Професионална гимназия по техника и строителство „Михаил Василиевич Ломоносов“ – гр. Добрич;
- Професионална гимназия по ветеринарна медицина „Проф. д-р Георги Павлов“ – гр. Добрич;
- Финансово-стопанска гимназия „Васил Левски“ – гр. Добрич;
- Професионална гимназия по аграрно стопанство – гр. Добрич;
- Професионална гимназия по туризъм „Пейо Крачолов Яворов“ – гр. Добрич;
- Професионална гимназия по транспорт, обслужване и лека промишленост – гр. Добрич;
- Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ – гр. Ген. Тошево;

- Професионална гимназия по техника и облекло „Дочо Михайлов“ – гр. Тервел.

Значителна част от професионалните гимназии са съсредоточени в град Добрич, а три от всички професионални гимназии са свързани със селското стопанство, което е важна предпоставка за селскостопанската специализация на областта.

Висшето образование е изцяло съсредоточено в областния център и е представено от:

- Колеж в гр. Добрич към Шуменски университет „Еп. К. Преславски“ с подготовка по специалностите Предучилищна педагогика и чужд език, Начална училищна педагогика и чужд език, Информатика и Информационни технологии, Начална училищна педагогика и информационни технологии, Растителна защита;
- Висше училище по мениджмънт (Varna University of Management) с подготовка по специалностите Хотелски мениджмънт, маркетинг и мениджмънт, бизнес-администрация, маркетинг и управление на хотелиерството, Програма „Кулинарни изкуства“, подготвителна година по Английски език и специалности с преподаване на Английски език;
- Добруджански технологичен колеж – Добрич, към Технически университет – Варна с подготовка по специалностите електроника, Земеделска техника и технологии, Експлоатация и ремонт на транспортна техника.

След 2012 г. в областта се наблюдава повишаване на образователното равнище за населението, като делът на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с основно и по-ниско образование намалява (от 25,8% до 21%), докато делът на висшистите, обратно, бележи ръст (от 18,3% до 22,1%). Въпреки положителната промяна, и двете стойности остават по-неблагоприятни в сравнение със средните стойности на национално ниво. През 2016 г., 27,7% от българските граждани между 25 и 64 навършени години са с висше образование.

Към края на 2016 г. **здравеопазването в областта** се осигурява от 3 многопрофилни болници в градовете Добрич, Балчик и Каварна, както и две специализирани болници в Балчик. Така териториалното разпределение на болничните заведения в областта е концентрирано в три от осемте общини. Това обяснява и сравнително ниския брой на лекарите в лечебните и здравните заведения – едва 27 лекари на 10 000 души от

населението срещу 42 на национално ниво. След 2012 г. леглата в болничните заведения намаляват с над 13%.

За разлика от негативните изменения при здравеопазването, основните показатели за развитието на **културния живот** в областта се увеличават. За наблюдавания период се наблюдава увеличение при посещенията на театрите (+8,55%) и на музеите (+14,39%). Само за пет години в областта са учредени нови 20 читалища, което предполага и значително увеличение в броя на членуващите в читалищата – от 5 808 до 7 758 или ръст от 33,57%. Успешно работещите културни институции и добре развитата система от читалища е предпоставка за повишаване на атрактивността на областта за живеене. В комбинация с богатото културно наследство, свързано с различни епохи от Античността до десетилетията на Третото българско царство, област Добрич и нейните съставни общини притежават значима и разпознаваема културна идентичност, която следва да получи сполучлива изява и представяне.

Икономическата ситуация се отличава с влошаване на инвестиционната активност между 2012 и 2016 г. Потвърждение за това са отчетените стойности за чуждестранни преки инвестиции в нефинансовите предприятия (-6,72% за наблюдавания период) и разходите за придобиване на ДМА (-10,65%). През 2016 г., област Добрич е привлякла едва 1,04% от всички чуждестранни инвестиции в България и е формирала 1,66% от направените разходи за ДМА. Референтният дял на населението в област Добрич е 2,51%. Това потвърждава изоставането на областта по отношение на инвестициите за развитие на икономиката.

Преки инвестиции на чуждестранни инвеститори не са равномерно разпределени между отделните общини. През 2016 г., 66% от общия обем ПЧИ са реализирани в община Каварна, още 16% в община Добрич-град, докато останалите шест общини допринасят общо с 18%. ПЧИ са насочени главно към сектор „индустрия“ и по-специално към преработващата промишленост – общо 168 900 хил. евро, които се равняват на дял от 69%. Следващият най-притегателен отрасъл включва операциите с недвижими имоти, което отразява разположението на общините Шабла, Каварна и Балчик на черноморското ни крайбрежие. Незначителен остава дялът на ПЧИ в селскостопанския сектор.

Разпределението на общо 293 711 хил. лв. разходи за придобиване на ДМА между частния и публичния сектор е в съотношение 93/7, докато разпределението по икономически дейности показва няколко закономерности. Най-големите разходи за придобиване на дълготрайни материални активи през 2016 г. са направени в селското, горското и рибното стопанство (33,9%), което потвърждава даденостите и традициите на сектора в областта. Анализът на ПЧИ и разходите за ДМА показва, че развитието на селското стопанство към момента е свързано главно с български инвестиции. На второ място по този показател се подреждат търговията; транспорта, складирането и пощите; хотелиерството и ресторантьорството (22,5%). Това е в зависимост отново от туристическия профил на черноморските общини Шабла, Каварна и Балчик, където продължава да се развива туристическата инфраструктура. Третият най-голям дял в разходите за придобиване на ДМА принадлежи на добивната, преработващата и друга промишленост; доставянето на води; канализационни услуги, управлението на отпадъци и възстановяване (18,9%), което също потвърждава ролята на преработващата промишленост за областната икономика.

Таблица 2. Разходи за придобиване на ДМА през 2016 г.

Икономически дейности	Разходи за придобиване на ДМА през 2016 г.	Относителен дял
	/хил. лв./	[%]
Общо	293 711	100
Селско, горско и рибно стопанство	99 666	33,9
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	65 993	22,5
Добивна, преработваща и друга промишленост; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	55 470	18,9
Операции с недвижими имоти	37 322	12,7
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	12 929	4,4
Строителство	9 030	3,1
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална дейност	7 830	2,7
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	2 122	0,7
Други услуги	1 830	0,6
Финансови и застрахователни дейности	1 519	0,5

Разбивката на разходите за придобиване на ДМА по видове посочва приблизително равни дялове на разходите за сгради, строителни съоръжения и конструкции и тези за машини, оборудване – 108 344 хил. лв. (36,9%) срещу 97 928 хил. лв. (33,3%). Остатъкът е за разходи за транспортни средства.

Обратно, положителна промяна се наблюдава при произведената продукция, което е знак за ефективно функциониране на предприятията. През 2016 г. нейната стойност достига до 2 195 678 хил. лв., благодарение на ръст от 9,09% за предходните пет години. Сектор „индустрия“ с добивната и преработващата промишленост; производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставянето на води; канализационни услуги, управлението на отпадъци формира общо 782 880 хил. лв. (35,66%). Тежестта на преработващата промишленост се равнява на 515 020 хил. лв. (23,46%). Всичко това разкрива по-значителната тежест на сектор „услуги“ – в отражение на разпределението на разходите за придобиване на ДМА по икономически дейности. Стойностите за БДС (стойността на стоките и услугите, произведени на територията на областта като разлика между крайната стойност на произведената продукция и стойността на изразходваните за нейното производство стоки и услуги. Наличните данни са за 2016 г. и са по текущи цени) потвърждават предходния извод за конкретната тежест на отделните икономически сектори в областта:

Таблица 3. Брутна добавена стойност (БДС) по икономически сектори през 2016 г.

Сектори	БДС по икономически сектори	Относителен дял
	/млн. лв./	/%/
Общо	1 291	100,00
услуги	735	56,93
индустрия	350	27,11
аграрен	206	15,96

Източник на информация: НСИ, 2018 г.

Въпреки това, преработващата промишленост остава важен отрасъл, сред който се откроява производството на хранителни продукти и напитки. Благоприятните природни дадености и съществуващите традиции правят област Добрич един от водещите селскостопански региони в страната, а добре развитата хранително-вкусова

промишленост определя една от основните специализации в областта – връзката между земеделие, животновъдство, риболов и производството на хранителни продукти.

Таблица 4. Произведена продукция по икономически дейности през 2016 г.

Икономически дейности	Произведена продукция	Относителен дял
	/хил. лв./	/%/
Преработваща промишленост, в т.ч.:	515 020	100,00
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	283 596	55,07
Производство на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерални суровини	56 160	10,90
Производство на текстил и облекло; обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косям	38 287	7,43
Производство на мебели, производство, некласифицирано другаде; ремонт и инсталиране на машини и оборудване	24 123	4,68
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение	17 341	3,37
Производство на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване	14 863	2,89
Производство на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели); печатна дейност	8 466	1,64
Производство на химични продукти	2 254	0,44
Производство на електрически съоръжения	..	-
Производство на превозни средства	..	-
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	-	-
Производство на лекарствени вещества и продукти	-	-
Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти	-	-

.. Конфиденциални данни

Източник на информация: НСИ, 2018 г.

Статистическите данни разкриват и важноста на туристическия отрасъл – в областта са реализирани 7,77% от всички нощувки в страната за 2016 г. Броят на нощувките за анализирания период остава стабилен.

На база проследените показатели могат да се обобщят ключовите отрасли и дейности в областната икономиката:

- **Туризъм (хотелиерство и ресторантьорство); търговия; транспорт;**
- **Преработваща промишленост и по-специално производство на хранителни продукти и напитки;**
- **Селско стопанство.**

Изведеният набор от дейности се потвърждава и от профила на ключовите инвестиции в добричките общини за последните години, сред които са:

- **Ваканционно селище "Бялата лагуна" – съвместна инвестиция на собственика на ваканционния обект "Албена" АД и международната туристическа компания "Томас Кук Скандинавия". Общата стойност на инвестицията надхвърля 40 млн. лева. В резултат, през 2015 г. е открито ваканционното селище с 226 студия и апартаменти на първа линия и 70 в паркова зона, два ресторанта, няколко басейна, супермаркет, фитнес с панорамна морска гледка, сцена за вечерна анимация и концерти на плажа. **Инвестицията допринася за утвърждаването на конкурентоспособния туризъм в областта;****
- **Дестилерия за лавандула и тревни култури в индустриалната зона на град Добрич. Обектът е открит на 15 юни 2016 г. и е собственост на "Есетере България", дъщерна фирма на базираната в САЩ компания за козметични продукти doTerra. Дестилерията е единствената в България с лабораторно-изследователски център. **Инвестицията допринася за утвърждаването на областта като водещ регион за отглеждане и преработка на лавандула, маточина и други етерично маслени растения;****
- **Модерен аграрен комплекс за научни експерименти, изследвания, сертифициране, обучение на кадри и повишаване на квалификацията в с. Петлешково, община Генерал Тошево. Сградата е открита на 8 ноември 2016 г. Инвеститор е Аграрният научно-индустриален парк „Добруджа“ (АНИП – „Добруджа“). **Инвестицията допринася за утвърждаването на областта като водещ регион за развитие на модерно земеделие при сътрудничество между бизнеса и селскостопанската наука;****
- **Нов завод за гъвкави съединения за вода и санитарна арматура е в процес на строителство след юни 2017 г. в град Добрич. Инвеститор е „Неопърл – България“**

ЕООД – част от швейцарската компания „Неопърл“. Започнатата инвестиция е в размер на 14 млн. лв. и ще увеличи капацитета на предприятието с 35%, към продуктовата гама ще бъдат добавени нови изделия и ще бъдат открити 170 нови работни места;

- Нов завод за производство на фуражи на китайската компания „ChinaTianJin Tianshinong Farming Technology CO. LTD“ край град Добрич е в процес на строителство от началото на 2016 г. Заводът ще се изгражда основно с китайски инвестиции (6 млн. евро), но дружеството е кандидатствало с проект и за европейско финансиране. **Инвестицията допринася за утвърждаването на областта като водещ регион за модерно селско стопанство.**

2.1. Иновации и интелигентна специализация

Потенциалът за внедряване на иновации и научноизследователска дейност в област Добрич може да бъде оценен чрез статистическите показатели „Разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД)“ и „Персонал, зает с научноизследователска и развойна дейност (НИРД)“:

Таблица 5. Показатели за НИРД

Показател	Мярка	Област Добрич		България
		2012	2016	2016
Разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД)	хиляди левове	4 169,00	..	734 047,00
Персонал, зает с научноизследователска и развойна дейност (НИРД)	брой	32 222

.. Конфиденциални данни

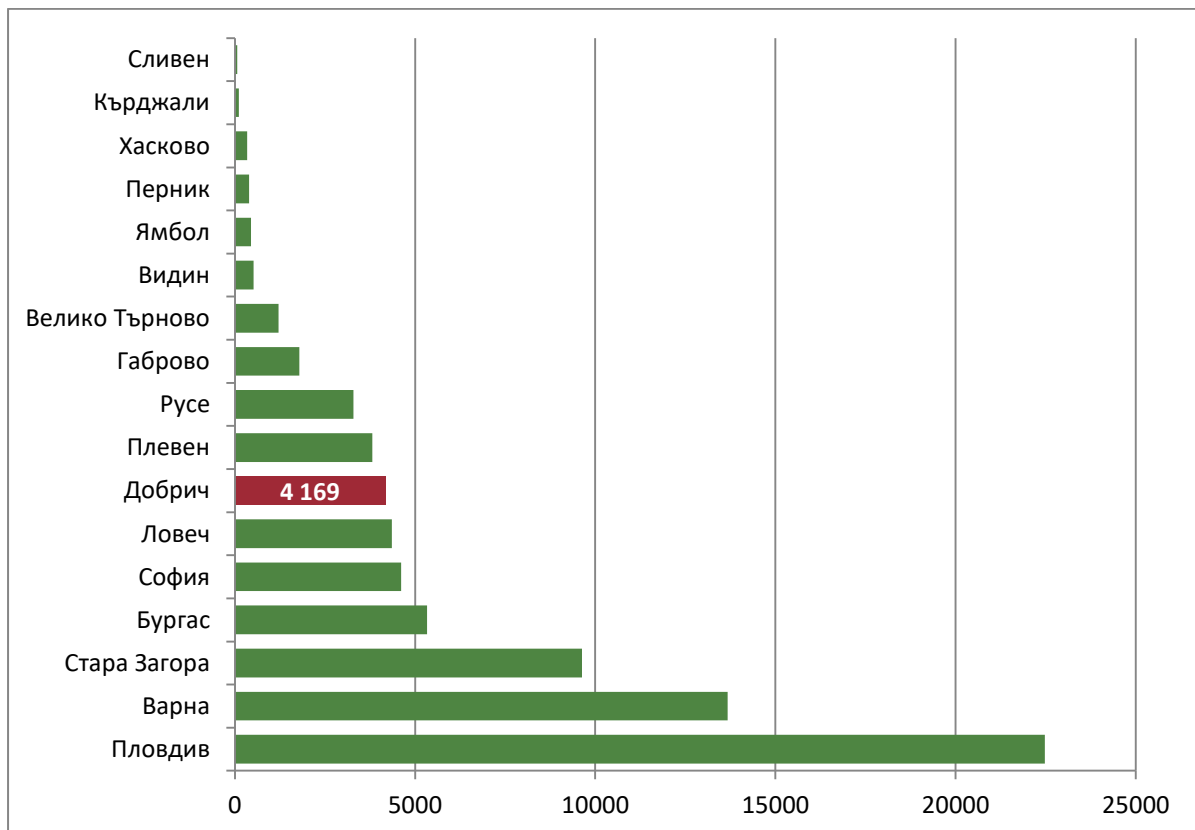
Източник на информация: НСИ, 2018 г.

За съжаление, иновационният потенциал на областта не може да бъде коректно оценен, тъй като данните за изведените статистически показатели са конфиденциални за периода 2012-2016 г., с изключение на разходите за НИРД през 2012 г. Въпреки това, конфиденциалността на данните е знак, че научноизследователската и развойна дейност в областта е концентрирана в малък брой фирми (причината за необявяването на данните). Единствената достъпна информация разкрива, че през 2012 г. разходите за НИРД в област Добрич са били 4 169,00 хил. лв. За същата година референтната

стойност на национално ниво е била 496 176 хил. лв. – областта е допринесла с едва 0,84%. Положителен знак е, че през 2012 г., от областите с обявени данни, област Добрич се нарежда на 8 място – след областите София – столица, Пловдив, Варна, Стара Загора, Бургас, Софийска и Ловеч.

Таблица 6. Разходи за НИРД /хил. лв./ по области (не са включени област София – град, заради несъпоставимо висока стойност, и областите с конфиденциални данни)

Източник на информация: НСИ, 2018 г.

Статистиката за наетите лица разкрива малка концентрация на експертен потенциал за развитието на професионални дейности и научни изследвания – в осемте общини на област Добрич са ангажирани общо 885 души (2,17% от всички наети през 2016 г.).

Оценката за иновационния потенциал може да бъде допълнена с условията за получаване на висше образование, които в случая на област Добрич са ограничени до:

- Колеж в гр. Добрич към Шуменски университет „Еп.К.Преславски“;
- Висше училище по мениджмънт (Varna University of Management);
- Добруджански технологичен колеж – Добрич, към Технически университет – Варна.

Липсата на голямо висше учебно заведение ограничава възможностите за развитие на връзката „публична администрация – висше образование – бизнес“, която от своя страна е ключов фактор за насърчаване, развитие и внедряване на иновации и високи технологии в икономиката. Въпреки това, част от специалностите в трите учреждения съответстват на традиционните и перспективните отрасли в икономиката и дават предпоставки за висока експертиза в туризма и преработващата промишленост.

Междинната оценка на ОСР Добрич отчита множество проекти в подкрепа на научното и технологичното развитие. Редица предприятия са изпълнили или изпълняват проекти за технологично обновяване на производствените си процеси, вкл. за внедряване на иновативни решения и продукти. Проектите са финансирани по ОПИК 2007-2013 и ОПИК 2014-2020:

- "Производство на иновативен продукт - оловно - кисели акумулаторни батерии "START SOLAR" с течен електролит";
- Повишаване на конкурентоспособността на „Елмарк Индустриес“ АД чрез продуктова сертификация и внедряване на ERP система;
- Ново оборудване за подобряване на конкурентните позиции на „Глас Дизайн“ ООД;
- Повишаване конкурентоспособността на Бергон Интернет ЕООД;
- Подобряване на производствения капацитет в „ДИК - ИНЖЕНЕРИНГ" ООД;
- Подобряване на производствения капацитет на „ЗАВН - Добрич“ АД;
- Инвестиции в ново производствено оборудване;
- Подобряване на производствения капацитет за конкурентоспособност и растеж на "Никос Хранинженеринг" – Добрич;
- "Повишаване производителността в ТЕДИВА ООД";
- Намаляване на енергоемкостта на производството в "Пластхим - Т" АД;
- Разширяване на дейността и повишаване на конкурентоспособността на "САВИМЕКС" ЕООД чрез инвестиции в енергоспестяващо оборудване;
- "Повишаване ефективността на "Билдконтрол" ЕООД, чрез инвестиции в енергоспестяващи мерки";

- "Внедряване на енергоефективно производствено оборудване в "К2" ООД";
- "Ефикасност и ефективност чрез енергоспестяващи технологии и въвеждане на ВЕИ".

Общата стойност на изброените инициативи достига 22 303 240 лв. Резултатите разкриват, че частните проекти са свързани най-вече с подобряване на производствения капацитет. По-малко остават проектите, директно свързани с иновации или внедряване на технологични подобрения и ново оборудване. Липсват отчетени проекти за приложение на управленски и организационни иновации в предприятията. Друг недостатък е свързан с явната териториална концентрация на предприятията с изпълнени проекти в град Добрич.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация (ИСИС) на Република България за периода 2014-2020 определя кои са **тематичните области за насърчаване на технологичното обновяване и внедряване на иновации** в област Добрич – „Индустрия за здравословен живот и био-технологии“ и „Нови технологии в креативни и рекреативни индустрии“. ИСИС изтъква ролята на Добруджанския земеделски институт с неговото производство на конвенционални семена за зърнени култури и био-продукти (лавандула за целите на фармацията и козметиката), както и на Международния колеж, който подготвя високо квалифицирани кадри за туризма.

Обхватът на първата тематична област включва основно производството на хранителни продукти, парфюмерия и козметика, хартия, картон, опаковки. Втората област включва и създаването на продукти и услуги, свързани с различните форми на рекреация и туризъм.

Таблица 7. Тематични области за развитие в област Добрич според ИСИС

Тематична област	Еквивалент с икономически дейности (според ИСИС)	Еквивалент с услуги (според ИСИС)
Индустрия за здравословен живот и био-технологии	Компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;	Услуги в областта на информационните технологии; Научни изследвания и

	Хранителни продукти	експериментални разработки
Нови технологии в креативни и рекреативни индустрии	Компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;	Услуги в областта на информационните технологии; Научни изследвания и експериментални разработки; Информационни услуги; Услуги по производство на филми и телевизионни предавания, звукозаписване и издаване на музика; Услуги на радиото и телевизията

Източник на информация: ИСИС, собствено проучване, 2018 г.

Съществуващите традиции и перспективи на икономиката в областта, включително профила на водещите предприятия през последните години, мотивират **конкретните приоритетни области за интелигентна специализация в област Добрич:**

- Производство на хранителни продукти и напитки, вкл. млечни продукти, преработка на зърнени култури, преработка на плодове и зеленчуци, производство на семена,
- Производство на био-продукти, вкл. етерични масла;
- Развитие на рекреативни индустрии, вкл. туризъм, създаване и маркетинг на туристически, в т.ч. културно-туристически продукти, хотелиерство и ресторантьорство.

В резултат на анализиранияте водещи икономически сектори и отрасли, както и на възможностите за иновации и интелигентна специализация в областта, може да се обобщят взаимосвързаните **потенциали в рамките на областите за интелигентна специализация:**

Таблица 8. Потенциали в рамките на областите за интелигентна специализация в област Добрич

Тематични области според ИСИС	Конкретни приоритетни области за интелигентна специализация	Висши училища и научни центрове	Професионално образование	Ключови инвестиции след 2012 г.
Индустрия за здравословен живот и био-технологии	Производство на хранителни продукти и напитки, вкл. млечни продукти, преработка на зърнени култури, преработка на плодове и зеленчуци, производство на семена	Добруджанския земеделски институт Добруджански технологичен колеж - Добрич, към Технически университет – Варна; Колеж в гр. Добрич към Шуменски университет „Еп.К.Преславски“;	Професионална гимназия по аграрно стопанство – гр. Добрич Професионална гимназия по транспорт, обслужване и лека промишленост – гр. Добрич Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ – гр. Ген. Тошево	Нов завод за производство на фуражи на китайската компания „ChinaTianJin Tianshinong Farming Technology CO. LTD“ край град Добрич (<i>Сертификат клас "B", номер №СИВ-1/05.10.2015г.</i>); Модерен аграрен комплекс за научни експерименти, изследвания, сертифициране, обучение на кадри и повишаване на квалификацията в с. Петлешково, община Генерал Тошево (<i>Сертификат клас "B", номер №В-</i>

				0001/17.07.2017г.)
Индустрия за здравословен живот и био-технологии	Производство на био-продукти, вкл. етерични масла	Аграрният научно-индустриален парк „Добруджа“ (АНИП – „Добруджа“); Добруджански технологичен колеж - Добрич, към Технически университет – Варна; Колеж в гр. Добрич към Шуменски университет „Еп.К.Преславски“;	Професионална гимназия по аграрно стопанство – гр. Добрич Професионална гимназия по транспорт, обслужване и лека промишленост – гр. Добрич Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ – гр. Ген. Тошево	Дестилерия за лавандула и тревни култури в индустриалната зона на град Добрич; Модерен аграрен комплекс за научни експерименти, изследвания, сертифициране, обучение на кадри и повишаване на квалификацията в с. Петлешково, община Генерал Тошево
	Развитие на рекреативни индустрии, вкл. туризъм, създаване и маркетинг на туристически, в т.ч. културно-туристически продукти, хотелиерство и ресторантьорство	Висше училище по мениджмънт (Varna University of Management);	Професионална гимназия по туризъм „Пейо Крачолов Яворов“ – гр. Добрич	Ваканционно селище "Бялата лагуна"

Развитието на иновации с принос към трите конкретни направления изисква последователна политика и прилагането на конкретни мерки, дефинирани в рамките на **Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Добрич за периода 2018-2020 г.:**

- Развитие на партньорства между областна администрация, общинските администрации, частния сектор, заедно с висши училища и научни центрове, вкл. и с учреждения от съседни области;
- Създаване и развитие на клъстери между фирми в изброените конкретни направления за специализация;
- Развитие на звена за научноизследователска и развойна дейност в съществуващите предприятия, институти или клъстери от предприятия и институти;
- Обновяване на инфраструктурите, достъпността и публичните пространства на индустриалните зони в градовете;
- Засилване на връзката между селското стопанство и индустрията, респективно между земеделските производители и предприятията от хранително-вкусовата промишленост;
- Развитие на интегрирани туристически продукти, които комбинират различните туристически потенциали и осигуряват разнообразен и целогодишен туризъм в осемте общини в областта;
- Внедряване на управленски и организационни иновации, редом с технологичните. Повишаване активността на предприятията в разработването на проекти за внедряване на иновации, вкл. по ОПИК 2014-2020;
- Научни изследвания и експериментални разработки в посочените направления за специализация чрез интегриране научните ресурси и изследователски потенциали на съществуващите институти и бизнеса;
- Регионален маркетинг за икономическите и инвестиционните предимства на областта, вкл. в приоритетните области за интелигентна специализация.

2.2. SWOT Анализ

През наблюдавания период от 2012 до 2016 г. не са настъпили съществени социално-икономически промени, които да налагат значителни промени в SWOT анализа към стратегията. Въпреки това, SWOT анализът на областната стратегия е редактиран, вкл. с частично допълнение и разширение на силните и слабите страни.

Таблица 9. SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none">▪ Благоприятен климат и наличие на плодородни почви за развитието на разнообразно земеделие;▪ Голям брой общини с различни природни и икономически характеристики;▪ Липса на големи замърсяващи производства, запазен район в екологично отношение с уникални природни дадености;▪ Наличие на полезни изкопаеми-рудни, нерудни, горивни;▪ Голяма морска брегова ивица с развито курортно дело;▪ Богато културно наследство;▪ Разпознаваема културна идентичност и добре развита мрежа от културни институции;▪ Дадености за развитие на културен туризъм като допълнение към морския туристически продукт;▪ Изградена и гъста транспортна инфраструктура с наличие на ГКПП-та, митници и морско пристанище в гр.Балчик;▪ Ресурсна осигуреност за развитие на хранително-вкусовата промишленост;	<ul style="list-style-type: none">▪ През територията на областта не преминават Общоевропейски транспортни коридори;▪ Вътрешна периферност спрямо центъра на областта;▪ Намаляване на общия брой на населението общо за областта и по съставните общини;▪ Продължаващо влошаване на възрастовата структура на населението в резултат на траен негативен естествен прираст;▪ Влошен коефициент на демографско заместване от 62,46% за 2016 г. – на всеки 100 лица, напускащи пазара на труда, съответстват 62 лица, които стават част от трудоспособното население;▪ Обезлюдяване на селските и гранични райони;▪ Закриване на училища в резултат на демографските проблеми, изразени най-силно в община Добричка;▪ Стойности на основни социално-икономически показатели под средните за страната - средната годишна работна заплата през 2016 г. се равнява на 76,5%

<ul style="list-style-type: none">▪ Добре развита и равномерно разпределена мрежа от бази за съхранение на зърно;▪ Наличие на потенциали, вкл. научен ресурс и актуални инвестиции за развитие на приоритетните области за интелигентна специализация в съответствие с Иновационната стратегия на България;▪ Обезпеченост от места в детските градини;▪ Осигуреност с професионални гимназии, чиито профили съответстват на областите за икономическа и интелигентна специализация в областта;▪ Повишаване на образователното равнище след 2012 г.;▪ Наличие на възможности за придобиване на висше образование, което съответства на традиционните и перспективни икономически дейности в областта;▪ Наличие на научно-изследователско звено в областта на земеделието, в което работят висококвалифицирани кадри;▪ Наличие на условия за реализация на клъстери в областта на селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост и туризма;▪ Наличие на третото по големина товарно пристанище на Черноморското ни крайбрежие – Балчик;▪ Природни дадености за развитие на ВЕИ на базата на ветровата и слънчевата енергия.	<p>от референтната стойност на национално ниво; коефициент на безработица; образователно равнище;</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Наличие на социално и икономически изолирано население в общините от областта;▪ Спад в инвестиционния интерес – намаление на преките чуждестранни инвестиции и разходите за придобиване на ДМА между 2012 и 2016 г.;▪ Ограничен експертен потенциал (брой експерти) за развитие на научноизследователска и развойна дейност в рамките на приоритетните области за интелигентна специализация;▪ Влошеното експлоатационно състояние на отделни участъци от пътната мрежа;▪ Големи урбанизирани територии попадат в активни свлачищни райони, проблем с ерозията на земята;▪ Амортизирана водопреносна мрежа, водеща до значими загуби. Липса на големи повърхностни водоизточници и висока цена на водата;▪ Недостатъчна използваемост на наличната промишлена база;▪ Траен спад в развитието на животновъдството;▪ Урбанистичното развитие в областта е силно дебалансирано – липса на градове - опорни центрове и сравнително скромнен потенциал за икономическо развитие на малките градове.
--	--

Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none">▪ Развитие на комплексен туристически продукт;▪ Активизиране на трансграничното сътрудничество с Румъния;▪ Подобряване състоянието на пътищата от Републиканската пътна мрежа и общинските пътища на територията на областта;▪ Близост и възможност за сътрудничество с университетския център Варна;▪ Създаване на регионален клъстер „Зърно” – производство-складиране, борсова търговия и износ;▪ Развитие на биологично земеделие по европейски стандарти, което ще стимулира развитието на хранителната промишленост;▪ Насърчаване на иновациите в региона в резултат от приложението на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България;▪ Разширяване обхвата и абонатите на газификационната мрежа;▪ Внедряване на нови технологии и нови култури в земеделието;Увеличаване на степента на образованост и развитие на производства на „знанието”;Насърчаване развитие на ХВП;Насърчаване на инвестиции.	<ul style="list-style-type: none">▪ Засилване на засушаванията в резултат от промени в климата;▪ Дисбаланс в развитието на отделните райони в областта- „център”- „периферия”;▪ Бавни темпове на икономически растеж и недостатъчен инвеститорски интерес;▪ Липса на достатъчно средства за реализиране на стратегия за борба със свлачищните процеси , абразията и ерозията;▪ Несправяне на бизнеса с изискванията и конкуренцията на ЕС;▪ Съществува опасност от демографски срив и обезлюдяване на малките населени места, ако се запазят съществуващите тенденции в естествения прираст и миграциите на населението (главно на младите генерации);▪ Запазване на нивото на населението на прага на бедността и безработицата;▪ Изоставане в развитието на инфраструктурата на Северна България;▪ Липса на достатъчно финансови средства за благоустройство на малките населени места.

3. ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТТА ЗА ПЕРИОДА 2018-2020

Визията, стратегическите цели, приоритетите и специфичните цели за развитие на област Добрич са актуализирани на база изводите от направената през 2017 г. Междинна оценка за реализацията на ОСР Добрич. Коригираната структура от приоритети и специфични цели подобрява конкретиката и логическата обвързаност в предвижданията на областната стратегия. Към настоящия етап е осигурено последователното разгръщане на стратегическите цели в ясно формулирани приоритети, както и на приоритетите в специфични цели за допълнителен фокус на необходимите интервенции. В резултат е гарантирана вътрешната съгласуваност на целите и избраните приоритети – предпоставка за тяхната ефективна реализация и избягване дублирането на усилия, неефикасно използване на ресурси и постигането на противоречиви и частични въздействия при решаване на проблемите. Гарантирана е и външната съгласуваност на стратегическата част като са съобразени актуалния политическия контекст и приоритети в областта на регионалната политика на национално и европейско ниво, както и с условията за достъп до финансовите ресурси.

Основен мотив в актуализацията е запазването на общата структура от цели и приоритети при допълване на липсващите компоненти и прибавяне на допълнителен фокус с подходяща промяна на формулировките. Постигнатата приемственост между планирането и развитието в областта преди и след 2018 г. ще позволи запазване и надграждане на резултатите в периода 2014-2018 година и отчитането на цялостната реализация на ОСР Добрич през програмния период 2014-2020 с натрупване при Последващата оценка на стратегията. Значим принос на Актуализацията е допълването на ОСР Добрич с мерки, които завършват разгръщането на общите цели и приоритети в съвсем конкретни и обозрими предложения. Конкретните мерки са фактор за по-лесно планиране на необходимите проекти в изпълнение на ОСР Добрич както от Областна администрация Добрич, така и от отделните общински администрации. Осигуреният фокус ще улесни и отчитането на проектите, които имат принос към областното развитие.

Визията за развитие на област Добрич отразява желанието на местната общност за достигане на определено ниво на развитие в периода 2014-2020 г., съобразено с местните природни, социални и икономически потенциали. Визията е отправна точка за формулиране на стратегическа рамка с цел устойчиво усвояване на тези потенциали. Разшифрована, формулировката на Визията очертава набор от многопластови действия, насочени към: балансиране между икономическите интереси и устойчиво равновесие в социалната сфера и елементите на околната среда; засилване на респекта към екологичните, ландшафтните и културните ценности на региона; насърчаване и подкрепа за развитие на знанието и иновациите; съхраняване на природното равновесие и засилване на териториалната и културната идентичност; създаване на балансирана полицентрична мрежа от градове-центрове на общини и подобряване на взаимодействието им със заобикалящите ги селски райони; подобряване на транспортната достъпност и свързаност на населените места; повишаване на трудовата заетост; повишаване нивото и качеството на образованието; насърчаване развитието на социалните услуги.

С актуализацията на ОСР предлагаме малка стилова редакция на Визията, за да подчертаем нейното въздействие и възприемане:

ОБЛАСТ ДОБРИЧ – „СЪРЦЕТО НА ДОБРУДЖА“ Е УСТОЙЧИВО РАЗВИВАЩА СЕ ТЕРИТОРИАЛНА ОБЩНОСТ, ПРИВЛЕКАТЕЛНА ЗА ИНОВАЦИИ И ИНВЕСТИЦИИ, КЪДЕТО ИМА ДОРИ УСЛОВИЯ ЗА ЖИВОТ И ЗАЕТОСТ НА ХОРАТА, А БИЗНЕСЪТ СЕ РАЗВИВА В ХАРМОНИЯ С ПРИРОДНОТО И КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

За постигането на желаната Визия в стратегията са определени стратегически цели, свързани с актуални приоритети, които от своя страна определят необходимите специфични цели и мерки. Главна стратегическа цел отразява заложеното във Визията желание на жителите на областта като подчертава засилената координираща роля на областната администрация. Във формулировката е направена малка стилова редакция.

ГСЦ 2020 – „Област Добрич да продължи да се развива икономически на основата на своите сравнителни предимства, като ефективно и ефикасно усвоява средствата от националния бюджет и европейските фондове“

Реализирането на главната цел се осъществява чрез тясно взаимодействие и партньорство между държавните и местните власти, бизнеса и НПО и ефективното използване на местния потенциал и оползотворяване на програмите, свързани с Кохезионната политика на ЕС. Основните принципи, върху които се основава стратегическата рамка на регионалното развитие на област Добрич, са:

- Партньорство между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения;
- Координация вътре и между управленските звена на всички равнища, носещи отговорността за постигане на очакваното състояние на района към хоризонта на планирането – 2020 г.;
- Концентрация на усилията, човешките и финансовите ресурси за осъществяване на набелязаните в стратегията цели;
- Тясно обвързване и интегритет на действията, заложи в различните програми за постигане на комплексен социално-икономически ефект;
- Отвореност за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към променящите се условия на средата, в която се реализира стратегията.

Стратегическата част на актуализирания документ се придържа към вече възприетата структура на действащата стратегия. Целенасочените дейности са групирани в няколко приоритетни области: икономическата активност, заетостта и доходите на различните социални групи; качеството и достъпа до образователните, социалните и здравните услуги; управлението и административното обслужване; капацитета на малкия и средния бизнес и изграждане на научноизследователски и иновационен потенциал; устойчиво земеделие и разнообразен туризъм; интегрирано развитие на градовете; транспортната свързаност и качеството на средата в селата и извънградските територии.

Актуализираната стратегия е допълнена с необходими мерки в областта на образованието, здравеопазването, управлението, работата със заинтересованите страни и ролята на областната администрация в координиране на междуобщински проекти и такива свързани с трансграничното сътрудничество и програмите за

европейско териториално сближаване. **Нанесените по-долу корекции във структурата и формулировките на целите, приоритетите и мерките отразяват констатациите и насоките на Междинната оценка.**

Предходен вариант на стратегическа цел	Актуализиран вариант на стратегическа цел
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Повишаване на потенциала на човешките ресурси, увеличаване равнището на заетостта, доходите и постигане на социална интеграция на групите в неравностойно положение	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Повишаване потенциала на човешките ресурси, социално приобщаване на групите в неравностойно положение и осигуряване на качествени обществени услуги
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. Създаване на условия за увеличаване на конкурентоспособността за постигане на динамично развитие на областта при намаляване на различията както вътре в нея, така спрямо и съседните области	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. Увеличаване конкурентоспособността на регионалната икономика, привличане на инвестиции и развитие на приоритетните области за специализация
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Стимулиране на балансираното териториално развитие чрез установяването на адекватни модели на териториално устройство, подобряване на екологичните условия, ефективно използване на механизмите за трансгранично и междурегионално сътрудничество	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Стимулиране на балансираното териториално развитие и подобряване на екологичните условия

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Повишаване потенциала на човешките ресурси, социално приобщаване на групите в неравностойно положение и осигуряване на качествени обществени услуги

Досегашната структура на целта включваше един единствен приоритет, свързан със заетостта и доходите. Ограниченият обхват на целта и липсата на важни приоритети за социално развитие, подкрепени с конкретни проекти през отчетния период на Междинната оценка, е причина за допълването съдържанието на целта с още два приоритета.

Предходен вариант на приоритета	Актуализиран вариант на приоритета
ПРИОРИТЕТ 1. Повишаване на заетостта и доходите чрез подобряване достъпа до пазара на труда	ПРИОРИТЕТ 1.1. Повишаване на икономическата активност, заетостта и доходите на различните социални групи
	ПРИОРИТЕТ 1.2. Подобряване на качеството и достъпа до образователните, социалните и здравните услуги
	ПРИОРИТЕТ 1.3. Подобряване на управлението и административното обслужване

Първата стратегическа цел визира социалният аспект на устойчивото развитие, като се фокусира върху човешкия капитал и обединява нуждите от добре платени работни места и грижа, вкл. за хората в неравностойно положение. Тя е насочена към подобряване на здравния, образователния и социалния статус на хората за постигане на значително по-високи показатели по отношение на икономическата активност, заетостта и производителността на труда на населението на областта. При актуализацията е добавен досега липсващия компонент за административното управление, което също е част от обществените услуги в подкрепа на социалното развитие.

ПРИОРИТЕТ 1.1. Повишаване на икономическата активност, заетостта и доходите на различните социални групи

Приоритетната област е насочена към темите за повишаване на икономическата активност и подобряване достъпа до заетост. Участие в разработването и реализацията на подобни проекти следва да вземат общините, бизнеса, сдружения на работодателите и др. Анализът на завършените проекти в Междинната оценка показва, че в добричката област не само публичните институции и местните власти участват активно в реализацията на областната стратегия. Съществен принос в това отношение има бизнес секторът.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.1.1. Подобряване достъпа до качествена и устойчива заетост и повишаване на квалификацията, вкл. за икономически неактивни лица

Развитието на икономическата активност и активирането на неактивни лица (неработещи и нетърсещи работа) е приоритет, в който следва да бъдат фокусирани сериозни усилия и ресурси от страна на администрацията. Тази специфична цел предвижда предприемането на следните мерки:

- Мярка 1.1.1.1. Осигуряване на инициативи за заетост, вкл. на икономически неактивни лица, младежи и групи в социална изолация;
- Мярка 1.1.1.2. Прилагане на разнообразни инструменти за изграждане на кадрови потенциал чрез програми за квалификация и преквалификация, чиракуване и стажуване;
- Мярка 1.1.1.3. Насърчаване на предприемачеството за откриването на нови работни места и самостоятелна заетост.

ПРИОРИТЕТ 1.2. Подобряване на качеството и достъпа до образователните, социалните и здравните услуги

Приоритетът е важна предпоставка за развитието на човешкия потенциал и неговото пълноценно участие в икономическия живот на областта. Предвидени са две специфични цели/групи от мерки, свързани с образованието и социалното подпомагане и здравеопазването. Предмет на приоритета са т. нар. „меки“ мерки за

социално развитие, докато инфраструктурните проекти остават част от обхвата на Стратегическа цел 3.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2.1. Осигуряване на качествено образование и ефективна образователна интеграция на деца и ученици от групите в неравностойно положение

- Мярка 1.2.1.1. Подобряване и актуализиране на учебните програми и подсилване на връзката образование – бизнес;
- Мярка 1.2.1.2. Интегриране в образователната система на деца и ученици от групите в неравностойно положение.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2.2. Осигуряване на достъпни и качествени социални услуги и здравеопазване

Достъпното здравеопазване и качествените социални услуги са базисна предпоставка за укрепване потенциала на човешките ресурси и от там за повишаване на производителността на труда.

- Мярка 1.2.2.1. Подобряване на достъпа до качествени здравни услуги за населението;
- Мярка 1.2.2.2. Осигуряване на липсващи социални услуги и разширяване капацитета на съществуващите с оглед на потребностите на хората в неравностойно положение;
- Мярка 1.2.2.3. Интеграция на ромското население и на други групи в социална изолация.

ПРИОРИТЕТ 1.3. Подобряване на управлението и административното обслужване

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.3.1. Повишаване на административния капацитет и подобряване на предоставяните услуги в публичните администрации

Мярка 1.3.1.1. Обучения и развитие на уменията за изработване и управление на стратегически документи и проекти, вкл. със средствата от Структурните фондове на ЕС на областно и общинско ниво;

Мярка 1.3.1.2. Развитие на електронното управление и услуги в областната и общинските администрации;

Мярка 1.3.1.3. Развитие на териториалното сътрудничество за изпълнение на партньорски проекти и предоставяне на услуги от областната и общинските администрации;

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. Увеличаване конкурентоспособността на регионалната икономика, привличане на инвестиции и развитие на приоритетните области за специализация

Стратегическата цел е насочена към динамично икономическо развитие и намаляване на различията както между съставните общини на областта, така и спрямо съседните области. Сферите и обектите на въздействие и насочване на ресурсите са очертани в набелязаните мерки. В Актуализацията е запазена структурата от два приоритета – един общ, свързан с конкурентоспособността на регионалната икономика и един секторен, свързан с приоритетните селско стопанство и туризъм. Общият приоритет е ориентиран към темата за интелигентната специализация на област Добрич, в съответствие с **Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България**. В този смисъл, доколкото приоритетните области за специализация съвпадат с приоритетните сектори, двата приоритета взаимно се допълват.

Предходен вариант на приоритета	Актуализиран вариант на приоритета
ПРИОРИТЕТ 2. Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика и подкрепа за малкия и средния бизнес	ПРИОРИТЕТ 2.1. Повишаване капацитета на малкия и средния бизнес и изграждане на научноизследователски и иновационен потенциал
ПРИОРИТЕТ 3. Развитие на устойчиво земеделие и туризъм	ПРИОРИТЕТ 2.2. Развитие на устойчиво земеделие и разнообразен туризъм

ПРИОРИТЕТ 2.1. Повишаване капацитета на малкия и средния бизнес и изграждане на научноизследователски и иновационен потенциал

Повишаването конкурентоспособността на регионалната икономика са в пряка зависимост от подкрепата за малкия и средния бизнес, вкл. за подобряване на производствения капацитет и технологично обновление. Това е национален приоритет, който уместно е намерил място в Стратегията за развитие на област Добрич до 2020 г. Внедряването на нови технологии и прилагането на иновации са най-сигурните публични интервенции с доказана устойчивост и способност за привличане на желани инвестиции, водещи до създаване на привлекателни работни места, задържане на човешкия капитал и генериране на регионален растеж. Това е актуално за всички предприятия в областта, но най-вече за тези от обхвата на областите за интелигентна специализация, които са предмет на първата специфична цел.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.1.1. Осигуряване на предпоставки и условия за интелигентна специализация на областта

Необходимият набор от взаимосвързани мерки вече беше представен като част от анализа на приоритетните области за интелигентна специализация в област Добрич:

- Развитие на партньорства между областна администрация, общинските администрации, частния сектор, заедно с висши училища и научни центрове, вкл. и с учреждения от съседни области;
- Създаване и развитие на клъстери между фирми в изброените конкретни направления за специализация;
- Развитие на звена за научноизследователска и развойна дейност в съществуващите предприятия, институти или клъстери от предприятия и институти;
- Обновяване на инфраструктурите, достъпността и публичните пространства на индустриалните зони в градовете;

- Засилване на връзката между селското стопанство и индустрията, респективно между земеделските производители и предприятията от хранително-вкусовата промишленост;
- Развитие на интегрирани туристически продукти, които комбинират различните туристически потенциали и осигуряват разнообразен и целогодишен туризъм в осемте общини в областта;
- Внедряване на управленски и организационни иновации, редом с технологичните. Повишаване активността на предприятията в разработването на проекти за внедряване на иновации, вкл. по ОПИК 2014-2020;
- Научни изследвания и експериментални разработки в посочените направления за специализация чрез интегриране научните ресурси и изследователски потенциали на съществуващите институти и бизнеса;
- Регионален маркетинг за икономическите и инвестиционните предимства на областта, вкл. в приоритетните области за интелигентна специализация.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.1.2. Насърчаване развитието на малкия и средния бизнес

МСП са гръбнака на регионалната и местната икономика. Те създават голяма част от работните места, осигуряват трудова заетост за населението и са тясно свързани с традиционните производства, произтичащи от спецификата на областта. Те се нуждаят от подкрепа и стимули за развитие, за да могат пряко и косвено да допринесат за преодоляване на съществуващи проблеми каквито са намаляването на населението, безработицата, изчезването на традиционни производства. Функциониращите предприятия на територията на областта, включително и в по-изостаналите общини, полагат усилия за обновление и подобряване на своите продукти. Необходимо е през следващите години да продължи изпълнението на проекти за подобряване на производствения капацитет, използваните технологии и ресурсната ефективност на МСП, вкл. по ОПИК 2014-2020. Актуализираната стратегия предлага следните мерки за подкрепа на МСП:

Мярка 2.1.2.1. Технологично обновяване и усъвършенстване на производствения капацитет и ресурсната ефективност в МСП;

Мярка 2.1.2.2. Обновяване на съществуващите и изграждане на нови функционални зони за индустрия и логистика, осигурени с качествени технически инфраструктури, транспортна свързаност и достъпност;

Мярка 2.1.2.3. Предоставяне на ефективни административни, информационни и консултантски услуги за бизнеса;

Мярка 2.1.2.4. Създаване на регионални мрежи за подкрепа на бизнеса и укрепване уменията на МСП за обмяна на добри практики.

ПРИОРИТЕТ 2.2. Развитие на устойчиво земеделие и разнообразен туризъм

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.2.1. Подпомагане развитието на устойчиво и високоефективно земеделие

Природните дадености и натрупаният през годините производствен опит отреждат водещо място на необходимите условия за развитие на отрасъл „земеделие“ в Добричка област. Областта е сред първите в страната по размер на земеделските площи заети със зърнени култури. В ОСП 2014-2020 са заложили мерки за стимулиране на интеграционни процеси между интензивните производства (растениевъдство) и преработващите предприятия с цел затваряне на веригата „земя - краен продукт“ и развитие на регионални клъстери. Предвидени са средства за възстановяването на съществуващи и изграждане на нови напоителни съоръжения и системи. За целия отрасъл селско стопанство (растениевъдство и животновъдство), има изключително благоприятни условия за развитието им по биологичен начин, които ще бъдат подпомогнати.

Мярка 2.2.1.1. Модернизиране на селското стопанство, развитие на поливно земеделие и стимулиране на производства със селскостопански суровини;

Мярка 2.2.1.2. Ефективно използване на местния потенциал и диверсификация на икономиката в по-малките населени места;

Мярка 2.2.1.3. Изграждане на модерни тържища за продажба на обработена и необработена селскостопанска продукция;

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.2.2. Насърчаване развитието на разнообразен туризъм, базиран на природно и културно наследство

Отрасълът се развива като сериозна икономическа дейност, която диверсифицира икономиката на района и създава различни форми на заетост. Областта има значителен потенциал за развитие на различни форми туризъм – морски туризъм, многобройни паметници на културното наследство, културни и развлекателни обекти – голф игрища, природни ресурси и забележителности, традиционни занаяти. Пълноценното им използване дава възможност за разнообразяване на туристическия продукт и включване на повече части от територията на областта.

Основна задача за постигането на устойчив туризъм е обвързването на отделните исторически и природни забележителности в единна пространствена и информационна система. В тази връзка са формулираните мерки за разработването на туристическа мрежа от маршрути, свързващи отделни обекти, на база ресурсите и усилията на отделните общини. Устойчивите туристически дейности изискват разнообразяване на туристическия продукт и стимулиране на компонентите му – морски, рекреационен, културен, селски и др.

Мярка 2.2.2.1. Социализиране, съвременна изява и популяризиране на културното наследство на областта;

Мярка 2.2.2.2. Разработване на комплексни регионални туристически продукти и маршрути, включващи едновременно и природните и културните ресурси на областта;

Мярка 2.2.2.3. Координация между администрации и фирми в туристическия бранш за по-ефективен маркетинг, реклама и създаване на регионални туристически продукти.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Стимулиране на балансираното териториално развитие и подобряване на екологичните условия

Стратегическата цел запазва своя обхват от две приоритетни области, но с известна корекция по техните формулировки и съдържание. В Актуализацията са дефинирани

приоритети за интегрирано градско развитие и за развитие на извънградските територии, вкл. тяхната транспортна свързаност и качество на околната среда.

Предходен вариант на приоритета	Актуализиран вариант на приоритета
ПРИОРИТЕТ 4. Подкрепа за интегрирано развитие на градовете и подобряване качеството на градската среда	ПРИОРИТЕТ 3.1. Подкрепа за интегрирано развитие на градовете
ПРИОРИТЕТ 5. Подобряване качеството на живот в селските райони	ПРИОРИТЕТ 3.2. Подобряване на транспортната свързаност и качеството на средата в селата и извънградските територии

ПРИОРИТЕТ 3.1. Подкрепа за интегрирано развитие на градовете

Предходният вариант на ОСР Добрич беше определил отделна приоритетна област за политиките за интегрирано и устойчиво градско развитие на градовете Добрич и Генерал Тошево с оглед на техните интегрирани планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР). **Доколкото към днешна дата ИПГВР на Генерал Тошево се изпълнява единствено чрез проекти за енергийна ефективност, то този подход не е удачен, още повече, че интегрираното градско развитие не трябва да се свежда до инвестициите в рамките на ИПГВР, а като дългосрочна политика за градско обновяване и координирано решаване на пространствени, социални и икономически проблеми. В този смисъл обхватът на приоритета е променен, като включва всички градски центрове в областта.** Подкрепят се дейности като подобряване на жилищната среда, модернизация на водопроводната мрежа, благоустрояване на публичните пространства, подобряване на достъпа до образование, здравеопазване и социални услуги, включително за хора с увреждания, мерки за енергийна ефективност, развитие на интегриран екологичен градски транспорт, рехабилитация и реконструкция на градски улични мрежи и въвеждане на енергоефективно улично осветление и др.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.1.1. Обновяване на градската среда и техническите инфраструктури

Мярка 3.1.1.1. Създаване на териториално-устройствена основа на градските територии;

Марка 3.1.1.2. Повишаване на енергийната ефективност на многофамилни жилищни и на административни сгради;

Мярка 3.1.1.3. Възстановяване и обновяване на уличните мрежи и публичните пространства в градските територии, вкл. жилищните територии;

Мярка 3.1.1.4. Възстановяване, обновяване и доизграждане на водоснабдителната и канализационната инфраструктури;

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.1.2. Обновяване на образователната, културната, социалната и здравната инфраструктура

Мярка 3.1.2.1. Ремонт и оборудване на училища и детски градини;

Мярка 3.1.2.2. Ремонт и оборудване на обекти от културната и спортната инфраструктура;

Мярка 3.1.2.3. Ремонт и оборудване на обекти от социалната и здравната инфраструктура;

ПРИОРИТЕТ 3.2. Подобряване на транспортната свързаност и качеството на средата в селата и извънградските територии

За ограничаване негативните тенденции на обезлюдяване, както и на социалните и икономически проблеми в селските райони, пораждащи вътрешнорегионалните различия в област Добрич, е необходимо целенасочено подобряване качеството на жизнената среда в селата и териториите извън градските центрове. Дейностите, които се подкрепят по този приоритет, са свързани с: доизграждане и модернизиране на местната техническа инфраструктура (общински пътища и мостове, улична мрежа, водоснабдителни и канализационни системи), обновяване и благоустрояване на селата (тротоари, площади, осветление, зелени площи), предлагане на базови

публични услуги, инвестиции в образователна, социална, здравна, културна и спортна инфраструктура, опазване на културното и природно наследство в населените места, развитие на туризма, подобряване на достъпа до интернет и др.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2.1. Подобряване на транспортната свързаност, достъпа до публични услуги и качеството на техническите инфраструктури

Мярка 3.2.1.1. Подобряване на транспортната свързаност и времето за достъп до публични услуги чрез обновяване на пътната инфраструктура с регионално и местно значение;

Мярка 3.2.1.2. Подобряване на водоснабдителната и канализационната инфраструктури в селата;

Мярка 3.2.1.3. Осигуряване на ширококолов пътен достъп и преодоляване на „цифровата изолация“ в слабо населените периферни райони.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2.2. Обновяване на жизнената среда и инфраструктурите за предоставяне на публични услуги в селата

Мярка 3.2.2.1. Укрепване на селата чрез подобряване на средата за обитаване и повишаване качеството на публичните пространства;

Мярка 3.2.2.2. Доизграждане и обновяване на образователна, здравна, социална, културна, спортна и техническа инфраструктура в населените места от селските райони;

Мярка 3.1.2.3. Внедряване на мерки за енергийна ефективност в публични сгради и прилагане на възобновяеми енергийни източници.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2.3. Подобряване характеристиките на околната среда, опазване и устойчиво използване на природните ресурси

Мярка 3.2.3.1. Създаване на система за екологичен мониторинг, опазване и възстановяване на екологичното равновесие;

Мярка 3.2.3.2. Доизграждане на системите за управление на отпадъците, вкл. депониране, обезвреждане и рециклиране на битови и промишлени отпадъци при рекултивация на замърсени територии;

Мярка 3.2.3.3. Превенция на природни и технологични рискове на територията на областта.

4. ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА ПЕРИОДА 2018-2020

Междинната оценка на ОСР Добрич включва детайлни количествени анализи за финансовото изпълнение на областните приоритети за периода 2014-2017 г. Резултатите от тях позволяват да се формулират няколко мотива и насоки за актуализация:

- Общата финансова оценка на ОСР Добрич не отговаря на реално постигнатия темп в усвояването и разходването на средства за периода 2014-2017 – целта за 2020 г. е изпълнена на 91,98%;
- Финансовите прогнози по приоритети показват значителни разминавания между планиран и отчетен финансов резултат. Някои от приоритетите отчитат висока степен на изпълнение, докато други са с много нисък прогрес и без перспективи за изпълнение до 2020 г.;
- ОСР планира прекомерна тежест на финансирането от фондовете на ЕС – общо 75%;
- Планираните дялове на финансирането от централния и общинските бюджети не отразяват реалния потенциал от капиталовите програми на осемте общини;

В тази връзка, **Общата оценка на необходимите ресурси** е актуализирана, така че да се постигне по-добро съответствие между реалните възможности за привличане на средства, наличните тенденции за усвояване и финансовите цели за 2020 г. по отношение на всеки отделен приоритет. За всеки от тях е направена преценка на досегашната степен на изпълнение, бъдещи възможности за привличане на финансиране и актуалните нужди от нови проекти. Отчетени са приоритетите с потенциал за допълнителни средства през следващите години или обратното (едва около 2 млн. лв. от Инвестиционната програма на град Добрич по ОПРР 2014-2020 са били отчетени от Междинната оценка – има остатък от 26 млн. лв до 2020 г. Същевременно са взети под внимание средства, които няма как да се повторят – отчетеният от Междинната оценка проект за воден цикъл на град Добрич за около 114 млн. лв.) Така разпределението на общия ресурс произлиза от отделните приоритети и представлява сума от конкретните индикативни стойности за тях. Обновената финансова оценка отчита нанесените корекции в обхвата на отделните приоритети, вкл. прехвърлянето на всички проекти за градско обновяване от Приоритет 5 (сега 3.2) към 4 (сега 3.1).

Таблица 10. Обща оценка на необходимите ресурси за постигане на целите и приоритетите на стратегията за периода 2018-2020

Приоритет*	Общински бюджети	Дял	Централен бюджет	Дял	Фондове на ЕС	Дял	Други източници	Дял	Частни фирми	Дял	Общо	Дял
Приоритет 1.1	500,00	0,22	3 000,00	1,34	4 000,00	1,79	0,00	0,00	0,00	0,00	7 500,00	3,36
Приоритет 1.2	400,00	0,18	2 000,00	0,90	5 000,00	2,24	1 200,00	0,54	0,00	0,00	8 600,00	3,85
Приоритет 1.3	300,00	0,13	300,00	0,13	800,00	0,36	0,00	0,00	0,00	0,00	1 400,00	0,63
Приоритет 2.1	50,00	0,02	1 500,00	0,67	10 000,00	4,48	11 000,00	4,93	0,00	0,00	22 550,00	10,10
Приоритет 2.2	1 500,00	0,67	1 500,00	0,67	20 000,00	8,96	1 200,00	0,54	30 000,00	13,44	54 200,00	24,28
Приоритет 3.1	10 000,00	4,48	17 000,00	7,61	55 000,00	24,64	0,00	0,00	0,00	0,00	82 000,00	36,73
Приоритет 3.2	8 000,00	3,58	14 000,00	6,27	25 000,00	11,20	0,00	0,00	0,00	0,00	47 000,00	21,05
За всички проекти	20 750,00	9,29	39 300,00	17,60	119 800,00	53,66	13 400,00	6,00	30 000,00	13,44	223 250,00	100,00

*

ПРИОРИТЕТ 1.1. Повишаване на икономическата активност, заетостта и доходите на различните социални групи;

ПРИОРИТЕТ 1.2. Подобряване на качеството и достъпа до образователните, социалните и здравните услуги;

ПРИОРИТЕТ 1.3. Подобряване на управлението и административното обслужване;

ПРИОРИТЕТ 2.1. Повишаване капацитета на малкия и средния бизнес и изграждане на научноизследователски и иновационен потенциал;

ПРИОРИТЕТ 2.2. Развитие на устойчиво земеделие и разнообразен туризъм;

ПРИОРИТЕТ 3.1. Подкрепа за интегрирано развитие на градовете;

ПРИОРИТЕТ 3.2. Подобряване на транспортната свързаност и качеството на средата в селата и извънградските територии.

5. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА

Съгласно чл. 5 от Закона за регионалното развитие, районите за целенасочена подкрепа се определят въз основа на два критерия – категория на общината съгласно Закона за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ) и географски характеристики. Съгласно чл. 6, определените общини следва да покриват следните показатели или комбинация на показатели по двата критерия:

1. общините от четвърта и пета категория;

2. общините от втора и трета категория при наличието на някоя от следните географски характеристики:

а) най-малко 50 на сто от територията на общината е в планински район; б) най-малко 50 на сто от територията на общината е в полупланински район; в) територията на общината е в пограничен район.

Таблица 11. Общини за целенасочена подкрепа

Община	Категория според ЗАТУРБ	Географски характеристики	Резултат
Балчик	2	Територията на общината е в пограничен район	Район за целенасочена подкрепа
Генерал Тошево	3	Територията на общината е в пограничен район	Район за целенасочена подкрепа
Добрич-град	1		-
Добричка	3	Територията на община Добричка попада в хълмист (от 200 до 600 м) и низинен (под 200 м) височинен пояс	-
Каварна	3	Територията на общината е в пограничен район	Район за целенасочена подкрепа
Крушари	4		Район за целенасочена подкрепа
Тервел	3	Територията на общината е в пограничен район	Район за целенасочена подкрепа
Шабла	3	Територията на общината е в пограничен район	Район за целенасочена подкрепа

Съгласно методологията на от Закона за регионалното развитие, общините от втора и трета категория в област Добрич – Балчик, Генерал Тошево, Каварна, Тервел и Шабла, които са и с географската характеристика на пограничен район (определени като гранични територии и в Националната концепция за пространствено развитие) следва да бъдат определени като райони за целенасочена подкрепа. Това е факт, въпреки, че общините Каварна и Балчик са с икономически показатели над средните за страната (съгласно Целенасочената инвестиционна програма). Община Крушари е от 4-та категория и автоматично придобива статут на район за целенасочена подкрепа. Община Добрич-град е от 1-ва категория, докато община Добричка е от 3-та категория, но не покрива посочените географски характеристики – двете общини единствени не покриват критериите. В резултат, 6 от 8-те общини в областта са райони за целенасочена подкрепа, което не позволява определянето на ясен фокус за приоритетна концентрация на ресурси в по-малък брой от добричките общини.

5.1. Мерките и средствата за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа

Актуализираният вариант на областната стратегия включва конкретно дефинирани мерки за изпълнение на отделните приоритети и специфични цели. Дефинираните мерки са приложими за територията на цялата област, с изключение на специфични мерки към определени градски центрове или икономически отрасли. По този начин мерките за реализация в рамките на откритите райони за целенасочена подкрепа са заложили в стратегическата част на ОСП. С оглед на по-точен фокус и концентрация на ресурсите в общините за приоритетна подкрепа, тук са изброени набор от мерки за изпълнение с предимство:

- Мярка Осигуряване на инициативи за заетост, вкл. на икономически неактивни лица, младежи и групи в социална изолация;
- Мярка Прилагане на разнообразни инструменти за изграждане на кадрови потенциал чрез програми за квалификация и преквалификация, чиракуване и стажуване;

- Мярка Подобряване и актуализиране на учебните програми и подсилване на връзката образование – бизнес;
- Мярка Интегриране в образователната система на деца и ученици от групите в неравностойно положение;
- Мярка Подобряване на достъпа до качествени здравни услуги за населението;
- Мярка Обучения и развитие на уменията за изработване и управление на стратегически документи и проекти, вкл. със средствата от Структурните фондове на ЕС на областно и общинско ниво;
- Мярка Развитие на териториалното сътрудничество за изпълнение на партньорски проекти и предоставяне на услуги от областната и общинските администрации;
- Набор от взаимосвързани мерки по приоритетните области за интелигентна специализация в област Добрич;
- Мярка Предоставяне на ефективни административни, информационни и консултантски услуги за бизнеса;
- Мярка Модернизиране на селското стопанство, развитие на поливно земеделие и стимулиране на производства със селскостопански суровини;
- Мярка Изграждане на модерни тържища за продажба на обработена и необработена селскостопанска продукция;
- Мярка Социализиране, съвременна изява и популяризиране на културното наследство на областта;
- Мярка Разработване на комплексни регионални туристически продукти и маршрути, включващи едновременно и природните и културните ресурси на областта;
- Мярка Възстановяване и обновяване на водоснабдителната и канализационната инфраструктури (за градовете);
- Мярка Ремонт и оборудване на училища и детски градини (за градовете);

- Мярка Ремонт и оборудване на обекти от социалната и здравната инфраструктура (за градовете);
- Мярка Подобряване на транспортната свързаност и времето за достъп до публични услуги чрез обновяване на пътната инфраструктура с регионално и местно значение;
- Мярка Подобряване на водоснабдителната и канализационната инфраструктури в селата;
- Мярка Доизграждане и обновяване на образователна, здравна, социална, културна, спортна и техническа инфраструктура в населените места от селските райони.

5.2. Приоритизирани проекти за районите за целенасочена подкрепа, част от годишните планове за изпълнение на ОСР

Изпълнението и наблюдението на ОСР Добрич следва да се основава на регулярни и ефективни заседания на Областния съвет за развитие с равностойно представителство на осемте общини. На заседанията следва да се дефинират и впоследствие отчитат проекти от следните три основни направления:

- проекти, с Бенефициент ОА Добрич;
- междуобщински партньорски проекти с участието на две и повече общини от областта;
- проектите, в подкрепа на общините с характеристики на райони за целенасочена подкрепа.

Дефинираните проекти следва да произлизат от общата стратегия на област Добрич, конкретните насоки от съответните общински планове и актуалните възможности за финансиране на определените/приоритизирани проекти.

Конкретни и актуални проекти за изпълнение във всички общини, вкл. тези за целенасочена подкрепа, са систематизирани и представени като неразделна част от Актуализацията на ОСР Добрич – Приложение Н1.

Специално внимание следва да се обърне върху формулирането на проекти, свързани с изпълнението на мерките „Осигуряване на инициативи за заетост, вкл. на икономически неактивни лица, младежи и групи в социална изолация“, „Прилагане на разнообразни инструменти за изграждане на кадрови потенциал чрез програми за квалификация и преквалификация, чиракуване и стажуване“, „Подобряване и актуализиране на учебните програми и подсилване на връзката образование – бизнес“. Препоръчително е проектите за икономическа активност и заетост както в общините за целенасочена подкрепа, така и в другите общини, да бъдат разработвани и изпълнявани в координация и обмен на опит между отделните общини с оглед на оптимални и устойчиви резултати.

Акцент следва да бъдат проектите и инициативите на общините, в подкрепа на **посочените приоритетни икономически области за интелигентна специализация.**

Инфраструктурните проекти следва да се фокусират върху подобренията на ВиК инфраструктурата, както и обектите за здравни услуги.

6. НАСОКИ И МЕРКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

В подкрепа на териториалното сътрудничество се препоръчват следните мерки:

- Развитие на сътрудничество за изграждане на съвместни туристически продукти и маршрути, вкл. на специализирани културно-туристически продукти в допълнение на масовия морски туризъм;
- Провеждане на съвместни инициативи в подкрепа на мерките за стимулиране на **областите за интелигентна специализация**;
- Провеждане на съвместни инициативи за маркетинг на региона и привличане на инвестиции – изпълнение в единство с предходната мярка;
- Развитие на териториалното сътрудничество и взаимодействие за подобряване на управлението и реализацията на проект от областната и общинските администрации.

Трите мерки посочват примерни направления за развитие на партньорства и сътрудничество на следните нива:

- В рамките на трансграничния регион на България и Румъния между добрички общини и общини партньори от румънските погранични региони. Препоръчителни теми са съвместните усилия за подобряване на транспортната свързаност и пространствената интеграция; опазване и устойчиво използване на природните дадености; опазване и „социализация“ на културното наследство;
- В рамките на страната и Североизточния район за планиране, между партньори от област Добрич и съседни области за изграждане на връзката публична администрация – бизнес – университети/научни центрове. Мерките за интелигентна икономическа специализация в областта изискват сътрудничеството между ОА Добрич, общинските администрации и предприятията от областта с други области-университетски центрове по примера на съседната Варна;
- В рамките на област Добрич, между областна администрация и общинските администрации, представители на неправителствения и частния сектор.

Необходимо е постепенното придобиване на практика и опит в развитието на междуобщински проекти, свързани със съвместно предоставяне на определени публични услуги; развитие и популяризиране на регионални туристически продукти; разработване и изпълнение на общи маркетингови стратегии и инициативи. Ключова роля в подобно междуобщинско сътрудничество може да има ОА Добрич, която инициира, подпомага и координира отделните общини;

- В рамките на отделните общини с акцент върху създаването и развитието на публични-частни партньорства. ПЧП следва да бъдат ефективен инструмент за реализация на обществено значими проекти при успешно съчетаване на публичния и частния интерес.

7. КРИТЕРИИТЕ ЗА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

Критериите за оценка на изпълнението на стратегията са актуализирани по два начина:

- премахнати са критериите, които не са подsigурени с актуални източници на информация или ясен метод за изчисление. Това са критериите, които са без отчетна стойност в Междинната оценка на стратегията именно поради изброените по-горе причини – критериите, които на практика нямат принос към реалния процес по наблюдението и оценката на ОСР;
- добавени са нови критерии, които кореспондират с актуализираните цели и приоритети на ОСР. Всички нови индикатори са отбелязани с червено в таблицата по-долу.

Таблица 12. Индикатори за наблюдение и оценка на стратегията

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Отчетена междинна стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2020)
Общи количествени макроикономически индикатори			
БВП/човек – лева	5 513 (2010)	7 827 (2014)	8 200
БВП по текущи цени в млн.лева	1 280 (2010)	1 438 (2014)	1 445
Заетост на населението 15-64 години, %	53,5 (2011)	62,6 (2016)	63
Коефициент на безработица, %	17,7 (2011)	9,6 (2016)	9
Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече години, %	51,3 (2011)	69,2 (2016)	70
Общ доход средно на лице в лв	2 994 (2011)	4 049 (2015)	4 500
Общи количествени индикатори - принос към стратегия Европа 2020			
Заетост на населението на възраст 20-64 г.	-	Липсва актуална информация на областно ниво	Липсва актуална информация на областно ниво
Инвестиции в НИРД - % от БВП	0.05% (2013)	Липсва актуална информация на	Липсва актуална информация на

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Отчетена междинна стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2020)
		областно ниво	областно ниво
Цели „20/20/20” по отношение на климата/енергията:	-	Липсва актуална информация на областно ниво	Липсва актуална информация на областно ниво
Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище до	19.0% (2013)	Липсва актуална информация на областно ниво	Липсва актуална информация на областно ниво
Нарастване на дела на висшистите на 30-34 г.	18.5% (2013)	Липсва актуална информация на областно ниво	Липсва актуална информация на областно ниво
Намаляване на хората под националните прагове на бедност с:	3.0% (2013)	13,8% (2016)	15
Специфични количествени индикатори			
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Повишаване потенциала на човешките ресурси, социално приобщаване на групите в неравностойно положение и осигуряване на качествени обществени услуги			
Брой проекти за подобряване достъпа до заетост и повишаване на квалификацията	-	-	6
Брой проекти за образователна интеграция на деца и ученици от групите в неравностойно положение	-	-	10
Разкрити нови социални услуги и съществуващи социални услуги с разширен капацитет, брой	-	-	16
Привлечени средства за административен капацитет по ОПДУ 2014-2020, хил. лв.	-	-	800
Брой новосъздадени ПЧП	-	0	2
Брой на сключените договори за участие в програми и проекти по Структурните фондове, брой	-	31	65

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Отчетена междинна стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2020)
Брой проекти за разширяване на сътрудничеството и насърчаване на икономическия, социалния и културния обмен между регионите на България и Европа	-	3	6
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. Увеличаване конкурентоспособността на регионалната икономика, привличане на инвестиции и развитие на приоритетните области за специализация			
Произведена продукция от предприятията в областта, хил. лв.	-	2 195 678,00 (2016)	2 300 000,00
Увеличаване на чуждестранните преки инвестиции от нефинансовия сектор. /Базова година 2011 г. с 233 402.1 хил. евро/, %	-	-13,07%	2,00%
Създадени или обновени звена за научноизследователска и развойна дейност и иновации в приоритетните области за интелигентна специализация, брой	-	-	2
Произведена продукция от дейност "производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия", хил. лв. (приоритетна област за интелигентна специализация)		283 596 (2016)	330 000,00
Увеличаване на броя на реализираните нощувки. /Базова година 2011 г. с 1 689 453 броя/, %	-	1,4% (2015)	3,00%
Брой туристически атракции създадени/ подобрени, брой	-	8 (2016)	15
Създадени и популяризирани туристически дестинации на база културноисторическо наследство, брой	-	3 (2016)	7
Брой реализирани проекти за възстановяването на съществуващи, и направата на нови напоителни съоръжения и системи	-	9 (2016)	15
Брой нови фирми, започнали своята дейност в малките градове в периферните селски райони	-	209 (2015)	300

Индикатор	Базова стойност (година на отчитане)	Отчетена междинна стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2020)
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Стимулиране на балансираното териториално развитие и подобряване на екологичните условия			
Брой проекти за повишаване на енергийната ефективност на многофамилни жилищни и на административни сгради	-	-	10
Брой проекти за възстановяване и обновяване на публичните пространства в населените места, вкл. на площади, зелени площи, спортни и детски площадки	-	-	15
Рехабилитирана/реконструирана пътна мрежа с регионално и местно значение в км	-	130,6 (2016)	270
Разширена / реконструирана ВиК мрежа в км	-	61 (2016)	130
Брой нови/рехабилитирани здравни и образователни заведения, брой	-	108 (2016)	220
Брой модернизирани и реконструирани сгради и обекти на културата, брой	-	66 (2016)	130
Брой изградени и реконструирани обекти и инфраструктура за професионален спорт и спорт в свободното време, брой	-	28 (2016)	60
Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет, вкл. и широколентова връзка от общото за страната в % /2012г./	49,70%	58,5	63
Брой изградени системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони, брой	-	0 (2016)	2
Разходи за опазване и възстановяване на околната среда /Базова година 2011 г- 12 165 хил.лева/	-	-	7 000,00

8. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Целта на заложените действия е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците във формирането и прилагането на областната политика за интегрирано устойчиво развитие относно очакваните резултати и ползите за местните общности. Специфичните цели на действията обхващат:

- Представяне в подходяща форма (публични дискусии, семинари, печатни материали, видеоматериали) на информация за предвижданията на областната стратегия за развитие, за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на областта и реализацията им, както и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда;
- Фокусиране на вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проекти на тази основа в публичния сектор, насочени към подобряване на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;
- Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред областната и общинските администрации, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на целите и мерките на стратегията;
- Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на областта за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност;
- Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на областта за реализация на стратегията.

В направената Актуализация на Областната стратегия за развитие са осигурени необходимите предпоставки за прилагане принципа за партньорство, осигуряване на информация и публичност за предприетите действия от областната администрация и постигнатите резултати. Допълнителните мерки и действия за прилагане на принципа за партньорство, осигуряване на информация и публичност предвиждат:

- информиране по подходящ начин на обществеността и заинтересованите страни за цялостния процес на изпълнение и оценка на Областната стратегия за развитие през периода 2014-2020 г.;
- въвеждане на нови комуникационни канали (Информационен бюлетин, информационни дни и др.) и формулиране на посланията за предоставяне на обществена информация относно необходимостта, характера и целите на планираните действия, потенциалните ползи, резултатите и въздействието от прилагането на стратегията;
- разработване на механизъм за консултиране в хода на изпълнение на стратегията чрез организиране на публични дискусии, кръгли маси и други форми, в т.ч. чрез интернет и социалните мрежи;
- публикуване на информация за постигнатия напредък по изпълнението на стратегията и осигуряване на публичен достъп до резултатите.

Целите, които се поставят при прилагането на принципа на партньорство и прозрачност, са насочени към подобряване качеството на стратегическия документ и ефективността на неговото изпълнение. По-добрата информационна среда и публичността при реализацията на мерките, предвидени в стратегията, ще създадат обективни предпоставки и условия за привличане и ефективно използване на повече вътрешни и външни ресурси, вкл. средства от фондовете на ЕС за развитие на областта.

Ключова роля за осигуряването на информация и публичност на Областната стратегия за развитие, както и на документите, свързани с действията на съответните органи по нейното изработване, съгласуване, актуализиране, осигуряване на необходимите ресурси и изпълнение има областният управител. Специализираните звена на

областната администрация подпомагат областния управител при изпълнение на посочените функции и отговорности. Областният съвет за развитие на област Добрич също гарантира прилагането на принципа на партньорство, публичност и прозрачност във връзка с изпълнението на стратегията и оказва съдействие за мобилизиране на административния капацитет и ресурсите на местно ниво.

Междинната оценка и актуализацията на ОСР Добрич 2014-2020 г. следва да бъдат публикувани на интернет страницата на областната администрация и на Портала за обществени консултации на Министерски съвет – www.strategy.bg. За осигуряване на информация и публичност при изпълнението на Областната стратегия за развитие е изготвен междинен, ще бъде изготвен и окончателен доклад в съответствие с изискванията за тяхното съдържание, определени в нормативната уредба за регионалното развитие. Финансовите ресурси за осигуряване на информация и публичност на стратегията се планират в рамките на бюджета на областната администрация за съответната година.

9. НАСОКИ ЗА АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОПР

Изведените промени в настоящия документ за актуализация на ОСР Добрич 2014-2020 г. в част стратегическа рамка не предполагат изменения на целите и приоритетите на общинските планове за развитие, тъй като е запазена приемственост при определянето на общата структура на целите и приоритетите. Препоръчително е общините и техните частни партньори да се фокусират върху развитието на проекти, свързани с икономическата активност и заетостта, както и с конкретните приоритетни области за интелигентна специализация на областта – **Производство на хранителни продукти и напитки, вкл. млечни продукти, преработка на зърнени култури, преработка на плодове и зеленчуци, производство на семена; Производство на био-продукти, вкл. етерични масла; Развитие на рекреативни индустрии, вкл. туризъм, създаване и маркетинг на туристически, в т.ч. културно-туристически продукти, хотелиерство и ресторантьорство.**

Във връзка с изменения на ЗРР в чл.13, ал.2, т.9 в сила от 11.03.2014 г. в структурата на ОПР следва да се съдържат мерки за ограничаване изменението на климата и за адаптацията към вече настъпилите промени. Изготвените преди това общински планове следва да включат в себе си такива мерки (ако не са били предвидени) с оглед пълно съответствие с нормативната база.

Поради идентифицирани проблеми при отчитането на изпълнението на ОПР при някои общини е необходима актуализация на стратегическата рамка по посока на премахване на мерки и дейности, които се повтарят в други цели и приоритети с оглед избягване на двойното отчитане на едни и същи проекти по няколко приоритета, както и на „празни“ мерки и дейности, които към момента не са ресурсно обезпечени.

По отношение на индикаторите за резултат и въздействие е необходимо системата от индикатори да бъде прецизирана и в нея да се включват единствено измерими индикатори, които се поддържат на ниво община или от националната статистика и за тях може лесно да се добие информация от достоверен източник.

Голяма част от ОПР на общините от област Добрич са с надценен бюджет и могат да се предприемат действия по прецизиране на индикативните бюджети.

10. ИЗПЪЛНЕНИЕ И НАБЛЮДЕНИЕ НА ОСР ДОБРИЧ

Изпълнението и наблюдението на ОСР Добрич следва да се осъществява в координация с общинските планове за развитие. Практически, ОСР се изпълнява освен чрез проектите на ОА Добрич, най-вече чрез отделните общински планове. Целесъобразно е отделните общини да планират годишното изпълнение на своите общински планове в съответствие с ОСР и нейните мерки, особено по отношение на общините за целенасочена подкрепа. По този начин годишното планиране за изпълнението на ОСР следва да консолидира отделните планове на общините, в допълнение на дефинираните проекти с бенефициент ОА Добрич, проекти за междуобщински сътрудничества и общи инициативи по приоритетните теми **икономическа активност, заетост и интелигентна специализация на икономиката**. Годишното отчитане на ОСР следва да бъде организирано по същия начин – като се консолидират отделните годишни доклади по общини и се систематизират проектите с принос към ОСР. В тази връзка са препоръчителни следните дейности:

- Изготвяне на годишни планове за изпълнение на ОСР в координация с отделните общински администрации. Дефиниране на проекти с Бенефициент Областна администрация Добрич и междуобщински партньорски проекти на годишна основа;
- Утвърждаване на единни стандарти за отчитане на проекти и индикатори с принос към ОСР от страна на отделните общински администрации;
- Изготвяне на консолидирани годишни доклади за изпълнението на ОСР от страна на областна администрация и на база на единните стандарти за отчетност от страна на общините;
- Провеждане на регулярни и ефективни заседания на Областния съвет за развитие с равностойно представителство на осемте общини за обсъждане, допълване и утвърждаване на годишните планове и отчети за изпълнението на ОСР. Специално внимание следва да се отделя за общите теми в областното развитие и възможностите за актуални междуобщински проекти.

Примерни стандарти за отчитане на проекти с принос към ОСР от страна на общинските администрации:

Техническо отчитане на проектите:

Проект	Принос към Специфична цел	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент/ Партньор	Период за изпълнение		
					18	19	20
Проект 1							
Проект 2							

Финансово отчитане на проектите:

Проект	Общински бюджет	Централен бюджет	Фондове на ЕС	Други източници	Частни фондове, фирми	Общо
Проект 1						
Проект 2						

11. ПРИЛОЖЕНИЕ Н1. БЪДЕЩИ ПРОЕКТИ/ПРОЕКТНИ ИДЕИ НА ОБЩИНИТЕ ОТ ОБЛАСТ ДОБРИЧ ЗА ПЕРИОДА 2018-2020

Проект	Принос към Специфична цел	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период на изпълнение		
					18	19	20
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. Повишаване потенциала на човешките ресурси, социално приобщаване и осигуряване на качествени обществени услуги							
Проектно предложение „Социално предприятие „Помощ в дома и в градината“ – генератор на социална възвръщаемост в община Добричка“	Сп. Цел 1.2.1	180,27	ОП РЧР 2014-2020	Община Добричка			
Нови възможности за заетост в зелената система и благоустройство на община Генерал Тошево	Сп. Цел 1.2.1	142,74	ОП РЧР 2014-2020	Община Генерал Тошево			
Стратегия за водено от общностите местно развитие (ВОМР) на МИГ Добричка и проектите към нея, с които ще кандидатства община Добричка за финансиране	Сп. Цел 1.3.1	-	ПРСР 2014-2020	Община Добричка			
Прилагане на операции в рамките на стратегии за ВОМР от Сдружение „Местна инициативна група Балчик – Генерал Тошево“	Сп. Цел 1.3.1	6376,01	ПРСР 2014-2020	Община Балчик и Община Генерал Тошево			
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. Увеличаване конкурентоспособността на регионалната икономика, привличане на инвестиции и развитие на приоритетните области за специализация							
„Изграждане на обществена колекция – Крушари“	Сп. Цел 2.2.2	1000,00	Програма INTERREG V-A Румъния – България	Община Крушари/ Община РРумъния			

Проект	Принос към Специфична цел	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период на изпълнение		
					18	19	20
			2014-2020 г.				
Изграждане на временно защитно покритие на кriptи в епископска базилика №3 и №4 в Антична крепост Залдапа”, с.Добрин, община Крушари	Сп. Цел 2.2.2	120,00	Министерство на културата	Община Крушари			
„Развитие на туристическия потенциал, опазване и популяризиране на общото наследство”	Сп. Цел 2.2.2	1251,62	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Генерал Тошево/ Мурфатлар			
Възстановяване на уникалното общо културно наследство и насърчаване на съвместния туристически продукт „Хаманджия – първа цивилизация на Стара Европа	Сп. Цел 2.2.2	2913,37	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Шабла/ Община Черна вода			
Нови експозиции и обновяване на сградния фонд на общински музей Тервел	Сп. Цел 2.2.2	345,00	Проект „Красива България“	Община Тервел			
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. Стимулиране на балансираното териториално развитие и подобряване на екологичните условия							
Строителство и рехабилитация на улици и тротоари в гр. Балчик	Сп. Цел 3.1.1	1173,00	ПРСР 2014-2020	Община Балчик			+
Изграждане и оборудване на мултифункционална спортна площадка в гр. Балчик	Сп. Цел 3.1.1	97,75	ПРСР 2014-2020	Община Балчик			+
Изграждане на парк в гр. Балчик	Сп. Цел 3.1.1	782,00	ПРСР 2014-2020	Община Балчик			+
Реконструкция и рехабилитация на съществуващи улици, съоръженията и	Сп. Цел 3.1.1	1200,00	ПРСР 2014-2020	Община Шабла			+

Проект	Принос към Специфична цел	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период на изпълнение		
					18	19	20
принадлежностите към тях в гр. Шабла, община Шабла							
Реконструкция на ул. „П. Българанов“ и площад „Червено знаме“, гр. Шабла в пешеходна зона	Сп. Цел 3.1.1	800,00	ПРСР 2014-2020	Община Шабла			+
Енергийно обновяване на многофамилни жилищни сгради и обществени сгради	Сп. Цел 3.1.1	3600,00	ОПРР 2014-2020	Община Генерал Тошево			
Ремонт на спортна зала в ОУ „Н. Вапцаров“, гр. Генерал Тошево	Сп. Цел 3.1.2	1200,00	ПРСР 2014-2020	Община Генерал Тошево			
„Подобряване на връзката с TEN-T мрежата в трансграничния регион Меджидия – Добрич“ / Improving the connection to the TEN-T network in the cross-border area Medgidia – Dobrich/ <i>Посоченият бюджет е за двете общини, партньори по проекта</i>	Сп. Цел 3.2.1	15624,66	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Меджидия/ Община град Добрич			
Improving the connection of tertiary nodes Mangalia and Balchik to TEN-T infrastructure /Подобряване на връзката на третостепенни пътни връзки Мангалия и Балчик до TEN-T инфраструктура/ Project Number: ROBG-510	Сп. Цел 3.2.1	6971,44	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Мангалия/ Община Балчик			
„Рехабилитация на част от водопроводната мрежа на с. Спасово, с. Кардам и с. Люляково, община Генерал Тошево“	Сп. Цел 3.2.1	4150,12	ПРСР 2014-2020	Община Генерал Тошево			
„Рехабилитация на водопроводи в населени места от община Крушари“	Сп. Цел 3.2.1	3000,00	ПРСР 2014-2020	Община Крушари			

Проект	Принос към Специфична цел	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период на изпълнение		
					18	19	20
Рехабилитация на улици в гр. Генерал Тошево, с. Люляково и с. Кардам	Сп. Цел 3.1.1 Сп. Цел 3.2.2	1200,00	ПРСР 2014-2020	Община Генерал Тошево			
Изграждане на спортна инфраструктура в с.Ваклино и с.Граничар, община Шабла	Сп. Цел 3.2.2	100,00	ПРСР 2014-2020	Община Шабла			+
„Изграждане на система за соларно улично осветление в девет населени места от община Крушари	Сп. Цел 3.2.2	1000,00	ПРСР 2014-2020	Община Крушари			
Проектно предложение за „Реконструкция и рехабилитация на уличната мрежа в населените места на община Добричка“	Сп. Цел 3.2.2	-	ПРСР 2014-2020	Община Добричка			
Проектно предложение за „Обновяване на паркове в четири населени места на община Добричка“	Сп. Цел 3.2.2	-	ПРСР 2014-2020	Община Добричка			
Проектно предложение за „Реконструкция, ремонт, оборудване, обзавеждане на ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с.Ведрина, община Добричка“	Сп. Цел 3.2.2	-	ПРСР 2014-2020	Община Добричка			
Synergy of nature and culture - potential for development of the cross-border region /Синергия на природата и културата - потенциал за развитие на трансграничния регион/ Project Number: ROBG-422	Сп. Цел 3.2.3	1466,83	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Балчик/ Община Мангалия			
Проект ROBG-456 „Хършова-Добричка, заедно по красивия път на устойчиво развитие чрез транс-граничната култура“	Сп. Цел 3.2.3	1483,03	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Хършова/ Община Добричка			

Проект	Принос към Специфична цел	Бюджет /хил. лв./	Източник на финансиране	Бенефициент / Партньор	Период на изпълнение		
					18	19	20
Проект ROBG-415 „Съвместно управление на риска и партньорство в трансграничен регион Кълъраш-Добрич“	Сп. Цел 3.2.3	1013,58	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Добричка/ Окръжен съвет Кълъраш; Инспекторат за извънредни ситуации Кълъраш			
Интегрирано управление на риска и ефективни реакции на органите за гражданска безопасност	Сп. Цел 3.2.3	1928,21	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Община Овидиу/ Община Шабла, Фондация „Идеин развитие“			
Общи ресурси и инициативи, посветени на околната среда	Сп. Цел 3.2.3	987,31	Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 г.	Общини Банеаса и Аджиджа/ Общини Шабла и Берковица			